

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Dvb. 1. Quid sit religio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

CAPVT XXXVI.

De Religione in genere.

• Constat Dubitationibus 4.

DVBITATIO PRIMA.

Quid sit religio.

D. Thomas quest. 81.

RELIGIO Græcis dicitur *θεοσεβεία* à Thracibus ducta origine, vt quidam volunt, apud quos plurimum caritonia viguere, (hinc *θεοσεβεία* apud Apostolū ad Colossentes 2. id est, arbitrarius cultus) & *θεοσεβεία*,

Religio unde dicitur. id est, cultus Dei. Nomen *Religio* ductum est vel à *relegendo*, quòd ea, quæ ad Dei cultum pertinent, sæpè animo sint reuoluenda, & veluti relegenda, vt vult Isidorus lib. 10. Etymologiarum, cap. 17. ex Cicerone: vel à *reeligendo*, quòd per eam, Deum, quem per peccatum reieciimus, reeligamus, vt inquit Augustinus lib. 10. de ciuitate cap. 4. vel à *relegando*, quòd Deo nos astringat & alliget, ita Lactantius lib. 4. diuin. instit. cap. 28. D. August. l. 1. retract. cap. 13. & D. Hieronymus in cap. 9. Amos, quæ deriuatio maximè videtur nomini & rei contentantia.

Quid sit. Definitur à D. Augustino l. 83. qq. q. 31. ex Cicerone hoc modo: *Religio est virtus, quæ superioris cuiusdam nature, quam diuinam vocant, cultum, ceremoniamque adfert.* Planius sic, *Religio est virtus, quæ debitum cultum Deo, tanquam primo rerum omnium principio exhibet.* vbi

Cur debeatur cultus. Notandum est, sicut hominibus ob potentiam, sapientiam, virtutem, & cuiusvis perfectionis excellentiam, debetur quidam cultus, seu honor, quo illam eminentiam cum quadam nostri demissione testemur; ita Deo ob singularem & infinitam excellentiam in omni genere perfectionis, quam habet vt Deus est, seu vt primum principium & supremus omnium Dominus, debetur quidam singularis honor, veluti tributum quoddam ab omni creatura rationali; quo illius excellentiam, & suam subiectionem & in omnibus dependentiam testetur. Ad hunc honorem exhibendum inclinat *religio*. Itaque obiectum religionis est omne testimonium, & signum siue internum, siue externum, quo diuinam excellentiam cum quadam nostri submissione protestamur. Dico, cum quadam nostri submissione, quia non solum Deo debitum est vt ipsius excellentiam testemur nudè & abstractè; sed etiam vt eam testemur respectu nostri, proficendo nostram subiectionem & dependentiam ab ipso; vt ait D. Thomas artic. 3. & hoc ipsum, nomen *cultus* insinuat, quod submissionem inuoluit, vnde *religio* vtrumque proficitur: ac proinde non potest esse nisi in creatura, & respectu sui principij.

Obiectum religionis. *Cui comparet.* Dices, Se alteri submittere, & hanc submissionem aliquo signo profiteri, est officium humilitatis: ergo non pertinet ad religionem.

Respondéo negando consequentiam; quia diuersa ratione ad diuersas virtutes spectare potest. Est enim actus humilitatis, si fiat quia congruit nostræ vilitati, vt intra limites nostræ conditionis nos contineamus, ne per elationem extra eos feramur. Est actus religionis, si fiat animo declarandi eminentiam diuinam, seu vt ipsam honoremus submissione nostri.

Ex his facile potest intelligi definitio assignata. Est igitur religio *virtus*, quia habentem bonum efficit, eiusque opus bonum reddit & laudabile, laudabile enim Deum colere. In hoc autem consistit ratio virtutis, vt sæpè docet D. Thomas ex Aristot. 2. ethic. cap. 6. *Quæ cultum exhibet.* *Cultus* idem est hoc loco, quod honor, non simpliciter, sed cum quadam submissione nostri exhibitus: quam submissionem honor in genere non includit. Deus enim honorat Sanctos, non tamen colit. itaque honor est quid communius cultus. Porrò *honor* generatim nihil est aliud, quàm testimonium excellentiæ alterius, siue id verbis fiat, vt cum aliquis laudatur; siue gestu corporis, vt genuflexione, apertione capitis, submissione corporis: siue rebus externis, vt erectione statuæ, descriptione elogij, institutione festorum, ludorum, & similibus. hæc enim omnia sunt signa quædam, quibus alterius excellentiam significamus, ac proinde illum honoramus. *Deo debitum.* Cum enim Deus, quia Deus, infinita excellentiâ in omni genere perfectionis simplicis & puræ sit præditus, peculiari honore supra omnes creaturas est dignus: cumque idem sit primum principium, à quo omnia habent esse, vitam, & omnia; nascitur in creatura rationali, quæ hoc potest apprehendere, obligatio & debitum vt hunc honorem ei deferat, & in Deo ius vt illum exigit. Itaque hoc debitum fundatur in essentiali dependentia creaturæ rationalis, & omnium bonorum eius à Deo. sicut enim Principi, quia ab eo quodammodò dependet tranquillitas publica, & felix status Reipublicæ, debetur honorarium quoddam tributum, quo eius potestatem & beneficentiam, nostramque subiectionem profiteamur: ita Deo, quia ab ipso dependet esse, vita, & bonum omne nostrum, debetur singularis honor, veluti quoddam tributum, quo hoc ipsum cum profunda nostri submissione testemur. Itaque illis verbis, *tanquam primo rerum omnium principio*, significatur simul causa cur Deus hoc cultu sit dignus, (ratio enim primi principij includit vel supponit omnem excellentiam perfectionis) & cur à creatura ei sit debitus.

Vt hæc melius intelligantur, Notandum est, in officio religionis quatuor actus spectari posse, qui

T r qui

Quatuor
actus in of-
ficio reli-
gionis.

qui quò perfectiores sunt, eò perfectior est huius virtutis functio. Primus est, Consideratio infinitæ maiestatis Dei, & omnia ab ipsa pendere. Secundus est, Consideratio nostri nihili; id est, nos ex nobis nihil esse, nihil habere; sed quidquid sumus & habemus, Dei esse, & à Deo assidue pendere. Tertius, Profunda mentis submissio & inclinatio coram Deo, qua mens hæc ipsa interiùs testetur. Quartus, Eorundem profectio exterior, verbis, gestu corporis, vel alijs modis.

Primus & secundus supponuntur religioni tamquam fundamentum.

Actus in-
ternus re-
ligionis.

Tertius, nempe submissio illa, est actus interior religionis, qui etiam in Angelis reperitur; & continet duos actus; alterum voluntatis, qui est affectus reuerentiæ, quo interna illa honoraria inclinatio est volita; alterum intellectus, quo eadem præstat & executioni mandatur. cum enim Angeli non habeant corpora, non colunt Deum signis corporalibus, sed spiritalibus, quæ non videntur esse alia quam apprehensiones intellectus, aut locutiones spirituales: nulla enim in rebus spiritalibus possunt esse signa his meliora aut significatiora. sicut ergo homo alterum honorat, submitendo se illi gestu corporis, ita illi Deum honorant, submitendo se illi signis spiritalibus, nempe profitendo spiritali locutione ipsius maiestatem & suum nihilum respectu ipsius, & omne bonum ab ipso descendere, seque totos ad ipsius obsequium offerendo. idem facit homo interiùs implicite vel explicitè dum Deum honorat.

Quartus actus, scilicet exterior submissio in hominibus, immediatè est signum interne submissio- nis. nam, ut ait D. Augustinus lib. 10. de ciuitate cap. 5. *sacrificium visibile, inuisibile sacrificij est sacramentum*, id est, *sacrum signum*. mediatè verò est signum diuinæ excellentiæ, & dependentiæ rerum ab ipsa. Sic voces immediatè sunt signa conceptuum & affectionum animi; mediatè verò ipsarum rerum.

D V B I T A T I O II.

Vtrum religio à ceteris virtutibus distinguatur, & quomodo.

D. Thomas quæst. 81. art. 3. 4. 5.

7
A temperantia & fortitudine.

Respondeo & Dico Primò, Religionem distingui ab iis virtutibus quæ hominem rectè componunt in seipso, seu non ad alterum, ut à temperantia & fortitudine: nam religio disponit hominem ad functiones, quæ in alterum tendunt: temperantia verò & fortitudo ad functiones, quæ tantum ipsum subiectum respiciunt.

8
A iustitia & misericordia.

Dico Secundò, Distinguitur etiam ab omnibus iis, quæ hominem disponunt in officiis ad proximum, ut à misericordia & iustitia particulari. quia religio disponit hominem ad Deum.

Iacobi 1.

Dices, Iacobi 1. dicitur, *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo.* hæc religio consti-

tuitur in operibus misericordiæ, quæ sunt ad proximum, & in custodia sui à peccatis, quæ per omnes virtutes agitur.

Respondeo, Esse locutionem causalem: vera enim religio hos effectus parit, ideoque illorum nomen per metonymiam accipit, & hi effectus sunt signum veræ religionis: nemo enim hæc præstat, nisi vera religione imbutus. sic prioris ad Corinthios 13. dicitur: *Charitas patiens est, benigna est, &c.* Adde, Apostolum non velle explicare quid sit religio, sed qualis religio constituat hominem mundum & immaculatum ante Deum; ea nimirum, quæ habet illos effectus.

Dico Tertio, Distinguitur etiam à virtutibus theologis. Ita diuus Thomas articulo 5. *A fide quidem, quia fides est virtus intellectus, religio affectus.* Sæpè tamen *fides vocatur religio*, quia est religionis fundamentum & regula. sic vera fides dicitur vera religio; falsa fides, religio falsa. Verùm cum fides non solum sit habitus intellectus, sed complectatur etiam habitum quemdam voluntatis, nempe piam affectionem ad credendum Deo reuelanti, quæ actum fidei imperet, ratione cuius ipsum credere est liberum & meritorium; difficultas est quomodo religio ab hoc affectu distinguatur. Sanè parum videtur differre. quia actus fidei pertinet ad honorem primæ veritatis. Potest tamen inueniri aliquod discrimen. Primò, quia religio versatur circa suos actus externos, ut sunt signa diuinæ excellentiæ: sub ea enim ratione sunt à religione voliti. At affectus credendi non ita versatur circa actus fidei: non enim considerat actus fidei ut signa primæ veritatis, neque sub ea ratione illos vult; sed ut sunt vitales assensus, quos illud obiectum, nempe res credenda sic proposita, & à diuina auctoritate veluti informata, eleuata, & illustrata postulat. Secundò, quia tota ratio cur religio suum actum externum imperet, est, ut Deo honorem deferat, eiusque excellentiam testetur. At ratio cur affectio credendi imperet ipsos actus fidei, non est ut honorem Deo exhibeat (etiam si ob hunc finem possint imperari) sed quia materia ipsa diuina auctoritate confirmata, id postulat; vel (quod ferè idem est) quia obligatio ad illum actum orta ex reuelatione sufficienter proposita id requirit. Et sic est peculiatus virtus habens peculiarem materiam, in qua considerat propriam honesti rationem. Posset etiam dici, hunc affectum pertinere ad quandam iustitiam hominis erga Deum, quia actus ille debitus est primæ veritati tamquam necessarius, ut non censeatur contemni aut vilipendi. Nolle enim credere viro grauissimo affirmanti, est quodammodò contemnere, & paruum de illo habere existimationem. Quæ in re esse iniuriam, patet communi hominum iudicio, qui hoc iniuriam interpretantur; & meritò: nam continet quemdam contemptum & vilipensionem alterius absque causa, quæ non minùs est contra iustitiam quam temerarium de illo iudicium. *A spe & charitate distinguatur*, quia hæc virtutes immediatè attingunt ipsum Deum, tamquam proprium obiectum: charitas enim amat Deum ut ipse est bonum suum; vult enim ipsam diuinitatem, & omne bonum, ipsi Deo, ut ipsi in se bene sit: spes illum desiderat & sperat ut esse bonum nostrum.

Itaque